

POŠTNINA PLAČANA V GOTOVINI

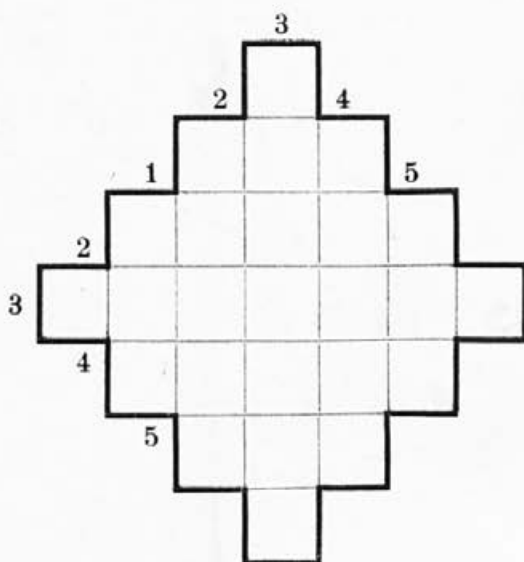
NAS-ROD

1933 — 1934

LETO V.

Magični lik.

Vladimir Puc, Ljubljana.

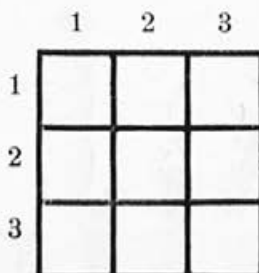

Vodoravno in navpično :

1. mizno pogrinjalo,
2. predstojnik samostana,
3. gora v Julijskih alpah,
4. kazalni zaimek,
5. vodna žival, ki ima škarje.

Magična zlogovnica.

Vladimir Puc, Ljubljana.

Vodoravno in navpično

1. planina v Savinjskih alpah,
2. nižina,
3. običaj.

„Naš rod“ izhaja v Ljubljani osemkrat med šolskim letom in ga prejema naročniki „Mladinske matice“, ki plačajo letno naročnino za list in publikacije „Mladinske matice“ Din 22:50, v 9 mesečnih obrokih po Din 2:50

List izdaja „Jugosl. učiteljsko združenje“ — sekcija za Dravsko banovino v Ljubljani, zanjo odgovarja Ivan Dimnik

Glavni in odgovorni urednik Josip Ribičič

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica šte. 6

Tisk tiskarne Veit in drug, družba z o. z., Vir, p. Domžale (predst. Peter Veit, Vir).

Srečko Kosovel:

Vrabček zoblje

Vrabček zoblje grozdjice —
zoblji ga, le zoblji!
Trta, trtica rdeči,
črna jagoda dehti —
zoblji ga, le zoblji!

Saj ne prideš vinca pit,
ko je v našem hramu,
in ko polnimo, te ni,
da bi ti postregli.

Hiti, dokler je še čas —
dosti grozdjica bo še
za krčmarja in za nas.

Srečko Kosovel:

Brinjevka

Kadar na brinju
jagode zazorijo,
brinjevke
na Kras priletijo.

Naši pašniki
samotni, preprosti
so zadovoljni
s tihimi gosti.

Ali pod strelom
brinjevka pade —
ne bo več letela
čez paše, ograde.

Dediščina

Bila nas je pisana vrsta bratov in sestrá, malih in velikih ko na izbero. Kdaj pa kdaj je kateri umrl, pet jih leži na gričku pri svetem Lenartu. Nekoč sta umrla brat in sestra, hkrati enega dne — bilo je na velikonočno soboto. Tiste praznike je bilo pri naši hiši vse narobe. Ljudje so prihajali in odhajali, bila je zvrhana mera žalosti. Otroci se nismo vedeli kam deti, pozabili smo na potice in piruhe.

„Ko ženin in nevesta“, so vzdihovale ženske in ju gledale. Nato so ju odnesli. Sestro, ki je bila večja, dva pogrebca. Brata en sam, ki si je zadel krsto kar na ramo.

Doma smo ostali otroci — jaz, kako leto mlajša sestra pa bratec — in teta. Izba je bila vsa razmetana, še je dišalo po svečah, bilo je strašno tiho in pusto. Teta je mežikaje z vekami skrivala solze in pospravljala za mrličema. S sestro, ki sva bila pravkar ozdravila od ošpic in sva bila v obraze še vsa zelena, sva sedela na peči, si grizla nohte in zdolgočasena strmela nekam v okna.

Čez čas me je sestra pogledala.

„Podobice“, je šepnila.

Podobice? To me je zganilo . . . Tako je ta stvar, da smo namreč imeli, kar nas je bilo, majhni in veliki, vsak svoje imetje. Poleg lesenega pipca — popkarico smo jo imenovali — koleščkov, škatel, pisanega papirja in črepinj, tudi svete podobice. Najdragocenejše, pravo bogastvo. To in ono smo si izprosili od odraslih za razne usluge. Gospod župnik jo je dal, če si gladko izmolil Apostolsko vero. Pa učitelj, če si čedno, brez pack in napak spisal nalogo. Kadar so domači šli na božjo pot, nam je kanila katera. Vsako pomlad je frančiškan s Svete Gore pobiral maslo, dal je vsakemu eno. Za tisti dan smo se morali lepo umiti in počesati, pozdraviti: „Hvaljen bodi Jezus Kristus!“ Še najmlajši jo je dobil, ki je menil, da je kolač in jo je nesel v usta. Hranili smo jih v posebnih škatlah od cikoriije, ki so se zapirale s predalčkom. Te so bile rdeče, modre ali zelene, na pokrovcu so nosile slike v živih barvah. Tako smo jih laže ločili, čigava je ta, čigava je ona. V deževnih dneh, ko nismo mogli na vrt, smo se spravili v kamro, kjer je stala ob oknu velika skrinja. Podobice smo razložili po pokrovu, viseli s trebuhi na robovih, jih gledali in primerjali. Svetniki in svetnice, ki so nosili v rokah mučilna orodja, knjige in palmove veje, meče in pastirske palice. In vsak izmed njih je bil ovenčan s svetniškim sijajem in z legendo, ki smo jo kdaj o njem slišali. Prečudna življenja in dejanja, ki so bila odmaknjena pozemskemu in so strmela v ravni črti nekam nad oblake, v nebo. V tistem trenutku, ko smo se z vso dušo potapljali v skrivnosti čudežev, ki so jih svetniki vršili, jih mi še bogatili s svojo otroško domišljijo, se nam je zdela tudi naša zašarjena kamra nekje nad oblaki in zvezdami.

Dà, res, Bog nam odpusti, včasih so nam podobice služile tudi za denar. Z njimi smo podkupavali ovaduhe, da nas za kako nerodnost niso zatožili. Če je kateri umrl, smo si dediščino med seboj razložili.

Sestra je brzkone ves čas mislila na to. Tudi jaz sem mislil, nič manj kot ona, to moram priznati. Le prvi se nisem upal tega izreči. Zdaj sem pogledal teto.

„Ali si smeva razdeliti podobice?“ sem sitno zagodel skozi nos.

„Molita!“ je vrgla teta.

Potuhnila sva se kot polžu rožički. Molila nisva, seveda ne, saj teta tega tudi ni resno mislila. Pa bilo je strašno dolgočasno. Grizti si nohte — to tudi ni tako zabavno delo, če dolgo traja. Počasi sva se ozrla drug po drugem, sestra mi je pokazala jezik. V plačilo sem jo vščipnil v nogo. Čeča je zavpila.

„Tiho! Kaj si ji naredil?“

Seveda, nič ji nisem hotel. Ona le tako vpije.

„Pa si razdelita, da bosta v miru.“

Ne, zdaj sestrico nič več ni bolelo. V trenutku so se ji posušile solze, če jih je sploh kaj bilo. Pogledala me je s širokim smehom v obrazu.

Nisem si dal dvakrat reči, tekel sem v kamro. V kotu je stala rdeče pobarvana omarica, bila je natrpana z Mohorjevimi knjigami. V gorenjem predalu so stali molitveniki ko vrsta črnih menihov. Poleg njih so ležale škatle s podobicami. Pokojni bratec jih še ni imel, bil je premajhen. Sestrina škatla pa je bila modra ko nebo. Na nji je bila v preživih barvah naslikana deklica s širokim slamnikom, s cveticami za rumenim trakom, na rokah je nosila vrhano košarico češenj. Še danes jo vidim.

Podobice sem usul na peč. S sestro sva legla na trebuhe in jih razvrstila. Delitev se je vršila brez hrupa. Meni eno, tebi eno — to je lahek račun. Priznam, da sem najlepše in največje dobil jaz. Ostala je zadnja, ki se ni dala deliti.

„Ta bo moja“, sva oba hkrati segla po nji.

Bil sem močnejši in sem zmagal. Sestra je sedla, pobasala podobice v krilce in me je gledala našobljena, z jeznim bleskom v očeh. Nato so se njene oči uprle v škatlo, ki je ležala pred menoj. Nameraval sem si jo molče prisvojiti. Pa je nenadoma švignila njena roka po nji, z vso silo si jo je privila na prsi.

„Bo pa škatla moja“, je zavriskala.

„Škatla je moja“, sem planil kvišku; „ná, raje podobico.“

Nič. Ni marala podobice. Hotela je škatlo. Molčala je, a je bila vsa rdeča v obraz. Stisnila se je k zidu, tiščala svoj zaklad s tako silo, da bi se bila dala ubiti ko miš, a bi ga ne spustila iz rok. Vse sem poskusil, a zaman. Razsrdilo me je — taka trmoglavost — stisnil sem pest in jo udaril. Zajokala je. Tudi jaz sem zajokal. Ne iz žalosti, iz srda.

Teta je stala na pragu in naju je gledala.

„Je že prav“, je rekla. „Bom že povedala očetu.“

Očetu? To nama je dalo misliti. Posušile so se nama solze, počela sva vsak na svoj konec peči. In nisva se premaknila, dokler se ni vrnil oče. Bila sva še objokana.

Tudi oče je imel objokane oči, tožen izraz na obrazu. Ko izgubljen je obstal za vrati in naju je pogledal z ljubečim pogledom. Zdi se mi, da si je takrat mislil: „Vi ste mi še ostali.“ Morda je tudi mislil da sva žalostna, ker so nama zagrebli bratca in sestrico.

Pa je izvedel resnico. Teta mu ni povedala, sestra se je dvignila — da bi se raje ne bila — in se mu je potožila radi škatle in radi udarca. Tedaj se je oglasila tudi teta. Da sva se stepla radi podobie, tako je rekla. Že sem odprl usta, da bi se zagovarjal, a mi je ob pogledu na očeta zmrznil glas v grlu. Stal je sredi izbe, čelo se mu je bilo pomračilo, gledal naju je globoko žalostno in očitajoče. — „Sramujta se!“ je rekel.

To, nič drugega. Bilo je zadosti. Dve besedi, dva udarca. V njegovih očeh sem bral toliko, kot pozneje redkokdaj v življenju. Dà, brat in sestrica sta nama umrla, komaj sva dočkala, da so ju odnesli, že sva se tepla za njuno dediščino. Nisva jokala za njima, jokala sva radi prazne, ničeve škatle. Fej, trikrat fej!

Oče je strt in žalosten meril izbo, koraki so mu peli: „Sramujta se, sramujta se!“ In še tako: „Dva dobra otroka sta mi umrla, dva hudobna sta mi ostala.“

Bil sem še majhen, a sem razumel. Žal mi je bilo, sram in hudó. Nele meni, tudi sestri. Dà, tudi ona je razumela. Onemela je gledala nekaj trenutkov, nato mi je porinila škatlo. — „Ná“, je rekla.

„Nečem je“, sem jo šepetaje odpahnil od sebe.

Škatla, modra škatla s pisano sliko je ostala sredi peči. Bila je osamljena ko sveži grob pri svetem Lenartu, v katerem sta ležali dve krsti. Nihče več je ni maral. Ne vem, kje je končala.

Še danes mi je zoprna vsaka dediščina.

Ivan S. Turgenjev:

Dva bogataša

Kadar v moji navzočnosti povzdigujejo bogataša Rotschilda, ki daje od svojih ogromnih dohodkov na tisoče za vzgojo mladine, za zdravljenje bolnikov, za sirotišnice in hiralnice — ga hvalim in prijetno mi je.

Toda v takih slučajih nikdar ne morem pozabiti na neko siromašno kmečko družino, ki je sprejela v svojo napol podrto kočico še eno sorodnico — siroto, brez očeta in matere.

„Če vzamemo Katico,“ — je ugovarjala žena, — „bomo zadnjo našo paro porabili za njo. Niti soli ne bomo mogli kupiti, da bi osolili močnik . . .“

— Nič ne dè, ga bomo pa jedli nesoljenega, — je odgovoril njen mož. Ta siromašni kmetovalec je pa visoko nad Rotschildom!

Prir. Cv. Kristan

Šimnov oče je hotel vzeti sinčka Lipeta s seboj na Gregorjev semenj v Kranj, mati Lucija pa se je temu z vso silo upirala.

„Imej pamet“, je ugovarjala. „Sam veš, kako je s teboj, kadar si na semnju. Družčina te zvabi v gostilno in pred polnočjo te ni domov. Ali naj se fant že privadi pijančevanju?“

„Eh kako, pijančevanju? Če moram v gostilno, da tam sklenjeno kupčijo potrdimo, ali je to pijančevanje? Prekupec sem in se temu izogniti ne morem.“

„Vidiš, sam si priznal. Tudi jutri ne bo brez pijače. Zato storiš res boljše, če fanta ne jemlješ s seboj. Zanj je boljše tako.“

„Kako čudne ste ženske! Lipe ima že dvanajst let in se mora počasi privaditi poslu, če naj ga nekoč po meni prevzame.“

„Sveti Bog!“ se je zgrozila mati Lucija. „Pa vendar ne misliš resno, da bi bil tudi Lipe kdaj mešetar?“

„Zakaj pa ne?“ ji je ugovarjal oče Gropa. „To je lep poklic. Veliko se pri tem zasluži.“

„Še več pa zapravi. Sam veš, kako nam: posestvo propada, odkar si začel po semnjih pohajati. Ne, ne, Lipe ne sme biti nikoli mešetar, pa ga tudi nikar ne jemlji na semenj, prosim te, Gropa.“

„Če sem mu pa obljubil. Vso zimo me je nadlegoval, nisem mu mogel odreči.“

Mati se je morala udati in tako je bilo sklenjeno, da pojde Šimnov Lipe drugega dne na semenj v Kranj.

Ali ste bili že kdaj na semnju v Kranju, dragi moji? To vam je življenje, vrvenje, prerivanje, kričanje in vpitje! Tu lahko vidiš vse in kupiš vse, seveda, če imaš kaj cvenka v žepu. Kmetice prihajajo tja iz vse okolice, bližnje in daljne, da tam prodajajo svoje pridelke: one iz Šenčurja, Visokega in daljnih Cerkelj; pa iz Zasavja, Mavčič, Jame, Hrastja in Čirčič; tiste iz tržiške doline, iz Nakla, iz Dupelj in Križev; seveda ne manjka onih izpod Jošta, iz Besnice in Gorenje Save. Tiste iz Stražišča in Bitnja imajo najbližje, zato so v Kranju že kar doma; povsod pa boš srečal tudi Žabničanke, o katerih trdijo zlobni jeziki, da so najbolj sitne.

V dolgih vrstah stojе razvrščene po trgu, vsaka pred seboj jerbas, košaro, vrečo ali kurnik. In vsaka glasno ponuja in hvali svoje blago; in je vesela, če sama kaj proda in zavidna, če se sosedi posreči dobra kupčija.

In kaj vse vam prodajajo! Joj, če bi mogli to videti! Spomladi se skušajo, katera bo imela prej prvo solato ali prve zeljne sadike, ali pa katera bo najdalj postregla s sočnimi jabolki. V prvem poletju se skušajo s fižolom in stročju in s kumarcami, jeseni pa, ko je vsega v izobilju, morejo tekmovati le še s kakovostjo: katera ima boljše zelje in debelejšše kokoši. Vsak čas pa dobiš dovolj jajc, sladke smetane, okusnih sirčkov in lepega rumenega masla. Seveda ne manjka tudi golobčkov, če si jih poželiš, in tudi ne milih ljubkih zajčkov, ki meljejo z drobnimi gobčki.

Ali nas bodo bolj zanimali sejmarji s pisanimi stojnicami. Tam je čudovitih stvari na kupe. Čevlji taki in taki in blago vsake vrste, da sami ne veste, katero bi si izbrali, če vam ravno oče ali mati kupujeta hlače za zimo ali krilce za pomlad. In pa slaščice, to, to! Saj se vam sline cede, če samo mimo ene stojnice greste; pa jih je dolga vrsta, druga slajša od druge. Medeni kolači, sladke napolitanke, kisli bonbončki, in kaj vem še, kako se vsem tem dobrinam pravi! Hočeš ali ne. Roka ti kar sama seže v žep, da ga preišče, če vendarle kje ne najde boreža, da si privoščiš vsaj najskromnejše dobre.

Lipe je začuden hodil po trgu gori in doli. Sveti Bog, to ti je življenje in to so dobrote! Kaj takega še živ dan ni videl. Le da se je mati tako branila pustiti ga na semenj! Ali mu res tega ne privoščiš? Ampak oče, ta ga ima rad. Saj pa takega, kot je njegov oče, tudi ni. Kako so ga veselo pozdravili znanci in prijatelji, ko sta zjutraj izpregala pri Jahaču, in kako so mu stiskali roke! Pa ko sta potem skupaj prišla na živinski trg, koliko ljudi je bilo takoj okoli njega! Še njega, Lipeta, so hvalili, kakšen korenjak da je. Hej, na svetu je zares lep!

Ustavil se je pred dobro založeno stojnico sredi trga. Z očmi je izbiral, kaj bi kupil. Brez odpustkov ne sme domov. Sosedovi Manici je obljubil meden štrukelj, županovemu Jošku pa konjička, ki zadaj piska. Mame ne sme pozabiti, pa sebe seveda tudi ne.

Segel je v žep in otipal v robcu srebrni desetak, ki mu ga je mama zjutraj zavila v robec in stisnila v žep.

„Za odpustke“, mu je rekla, ko ga je spremljala na voz. „Pazi, da ne izgubiš . . . In še na očeta pazi“, je dodala čez hip, „nase seveda tudi. Saj ne boš pil, Lipe, kaj ne, da ne, obljubi mi, fant moj!“

Lipe ji je seveda obljubil, kaj bi ne. Mar je njemu pijača? Ampak vseeno ga ima tudi mati rada, ne samo oče. In še kako ga ima rada. Desetak mu je dala, to ni kar tako, in solzne oči je imela, ko ga je križala ob slovesu, dobro je videl.

Iz vlekel je iz žepa pisani robec in odvezal debeli voz. Srebrni novček se mu je zableščal v roki. Nabral si je poln robec slaščic in še mu je ostalo za karte, za tiste Črni Peter, ki jih je spazil v izložbi trgovine. To se bodo doma vsi gnetli okoli njega, ko jih jim bo pokazal.

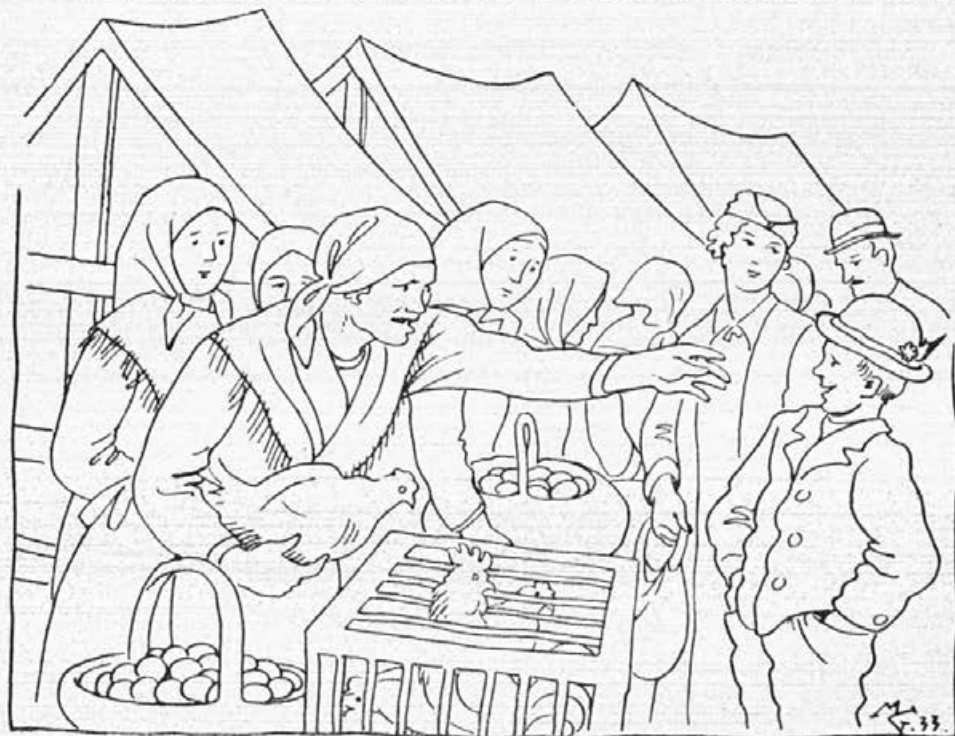
Srce mu je vriskalo veselja. Pogledal je na farni zvonik, koliko je ura. Deset je kazalo. Deset? Kaj bi še zdaj? Očeta še ne kaže iti iskat na živinski trg. Pred poldnem ne bo imel časa, mu je naročil, ko se je zjutraj poslavljaj od njega in mu kazal, kod naj hodi, da se ne bo izgubil.

Lipe je prehodil še enkrat ves trg in se ustavil na sprednjem koncu, kjer je bil vrišč najglasnejši. Tam je stala pred svojim kurnikom zajetna kmetica. Keržanova Buna iz Žabnice, in je na vse grlo ponujala mestni gospé tolsto kokoško. „Kupite, gospa“, je hitela z vso vnemo, „kupite vendar tole putko. Ne veste, kako je pridna: en dan ne znese, en dan pa ne.“

„Hihih, en dan ne znese, en dan pa ne“, je bušil Lipe v glasen smeh. Za njim se je grohotala vsa okolica; še gospa, ki ji je Buna kokoško ponujala, se je kar lomila od smeha.

Buna je spoznala, kako nerodna ji je ušla. Divja se je spravila nad Lipeta. „Nepripravljani nemarni, se boš ti iz poštenih ljudi noreca delal!“

In stegnila je roko, da bi mu navila ušesa, toda Lipeta že ni bilo nikoder več. „Seme nezgodno!“ je še upila nad njim.

Ali Lipe je bil že na drugem koncu trga.

Spomnil se je bil očetove obljube, da mu kupi na semnju bič. Skoraj bi bil nanj pozabil, kaj takega! Urno je stopil po trgu navzdol in si ogledoval trgovine. In res je kmalu opazil pred neko trgovino pri velikih vratih cel zveženj samih bičev. Le kako so bili lepi! Beli, pisani, lepo rdeči. In jermena, kako lepo zavozljana so bila nekatera! Najraje bi jih bil kar poizkusil, kateri je boljši in kateri lepše žvižga, če zamahneš z njim. Pa si ni upal. Le na oči si je izbral majhen, lepo rdeč bičevnik, ga trikrat pogledal in si zapomnil prostor, kje stoji, da ga ne bi zgrešil. Le da ga kdo ne prehití in ga ne odkupi prezgodaj!

Napotil se je, da poišče očeta. Mimogrede se je ozrl na uro. Kazalca sta kazala že na pol eno.

Kako hitro mine čas na semnju! Kaj, če ga oče ni čakal in mu je že ušel? Jadrno jo je ubral po strmem klancu navzdol. Naravnost na živinski trg jo je ucvrl. Tam je še vedno vladal šum in trušč, ljudje so se prerekali, si ogledovali, tipali in barantali za živino, ki je žeje in lakote mukala. Lipe se je zaman oziral okoli in se prerival skozi množico. Očeta ni bilo nikoder. Zazeblo ga je. Kje naj ga zdaj išče, sam, v tujem mestu?

Zdrknil je ob debelem drogu na tla in cula mu je padla iz rok. Nič več se ni mogel premagovati, glasno je začel vekati.

Postaven kmet z bičem v roki ga je opazil. „Kaj pa se dereš, fant, kot bi te živega iz kože devali?“ ga je hripavo ogovoril.

Lipe si je odtrgal mokre roke z obraza, pogledal kmeta in sunkoma iztisnil: „Oče!“

„Kaj, očeta si zgubil, a? Si mu pa že ušel za pisanimi baloni in sladkim leptom, mesto da bi se ga za hlače držal. Poznam take tiče, kot si ti. Čigav pa si, a?“

„Šimnov z Otoka,“ je v strahu povedal Lipe.

„Šimnov z Otoka? Tistega mešetarja, ki so ga vsi semnji polni in ga poznajo vse gostilne, kar jih je širom naše Gorenjske? Poznam možaka. Podobno mu je. Sam gre pit, fanta pa pusti, da ga zbeگان išče po svetu. Pa ne boj se. Kako ti je že ime?“

„Lipe!“

„Le ne boj se, Lipe, očeta boš že našel. Šimen z Otoka se ne izgubi tako lahko. Vse gostilne v mestu oberi, nekje ga boš že našel.“

Lipe si je z rokavom obrisal solzne oči, pobral culo in izginil med množico. Še ozrl se ni več za kmetom. Le kako je govoril o očetu! O njegovemu očetu, ki ga imajo vsi ljudje radi!

Napotil se je po klancu navzgor, da poišče Jahača, kjer sta se zjutraj z očetom ustavila. Le da ni sam pomislil, kje bi očeta dobil? Počemu se je cemeril, da mu zdaj takle tuj sejmar očeta zmerja?

„Pa vseeno“, je pomislil čez čas. „Kaj pa, če ima možakar prav? Zakaj mu je mati zjutraj tako naročevala, naj ne pije? In naj pazi na očeta?“

Stopil je hitreje, da bi bil prej pri očetu. Pred Jahačem se je ustavil. Glasen vrišč se je slišal iz gostilne. Harmonika je igrala na gramofonu. Vmes so peli možje s hripavimi glasovi pijano pesem.

Lipe je plašen vstopil v vežo. Natararica, vsa obložena s kozarci, mu je tekla naproti.

„Ali je oče notri?“, ji je zastavil Lipe pot.

„A, ti si, Šimnov z Otoka?“ ga je prepoznalo dekle, ki ga je že zjutraj videlo. „Seveda je. Kar vstopi!“

Lipe je zbral ves pogum, kar ga je bilo v njem. Pa ga ni bilo malo, saj doma na Otoku so se ga vsi vaški fantje bali. Zdaj pa mu je vse to junaštvo komaj zadostovalo, da se je splazil za natararico v gostilno.

Pri vratih je obstal. Zrak v pivnici je bil zatohel, poln dima in prahu. Kakor skozi meglo je gledal in ni razložil ničesar. Oče je bil prvi, ki ga je spazil.

„Lipe“, je rekel in stopil izza mize ponj. „Prav, da si sam prišel. Pravkar sem mislil, da moram pote.“

Lipe se je ustavil sredi sobe in ni hotel dalje.

„Domov pojdiva“, je rekel odločno.

„Domov?“, ga je zateglo vprašal oče. „Saj še nič jedel nisi. Ali nisi lačen?“

Tisto pa že, seveda je bil lačen! In duh po pečenki je tako vabil! Hotel je za očetom k mizi, pa se je mahoma spomnil: „Kaj pa bič?“

Oče Gropa se je veselo zasmel in potrepljal Lipeta po rami. „Nič se ne boj, Lipe“, mu je rekel. „Sam sem že mislil nate. Na, tu ga imaš.“

Na klopi za mizo je pobral majhen, rdeče pobarvan bič in ga dal Lipetu. Ta ga je veselo vzel v roke. Kar onemel je same sreče. Najraje

bi ga bil kar tu sredi gostilne poizkusil, kako žvižga. Zdaj je bila pozabljena mati doma in njeni nauki. Kaj bi pazil na očeta, ko pa sam vse ve, česa je treba? In pa tisti kmet, ki pravi, da je oče pijanec! Mar je kaj pijan? Da bi ga le videl, dedec nemarni, kako je trezen in kako razumno govori. In kako ga vsi poslušajo in se okoli njega gnetejo!

Vsedel se je poleg očeta, skrbno stisnil med kolena bič in pričel jesti. Kosilo mu je šlo v slast. Lačen je bil in pa pri tuji mizi vsaka reč bolje tekne ko doma.

Hitro je pospravil krožnike pa hotel ven.

„Kam pa?“, ga je ustavil oče.

„Na dvorišče. Bič bom preizkusil, kako poje.“

„Saj to boš še lahko storil“, ga je zavrnil visok možakar, ki je sedel poleg očeta. „Vse leto boš imel še dovolj časa za bič, še naveličal se ga boš, v gostilni si pa le enkrat. Saj še nič pil nisi. Danes pijemo likof za moj denar.“

„Ne bom pil“, se je izjavil Lipe. Spomnil se je matere in njenih opominov.

„Kaj, ne boš pil?“, mu je zateglo ugovarjal mož. „He, Šime, kakšnega fanta pa imaš? Tak junak je na zunaj, še jaz bi ga bil za sina vesel, pa ne pije. Pa ne, da se ti je izneveril, kaj, Groga?“

Lipetu je bil mož nevšečen. Hotel mu je izviti roko, pa trde pesti so ga držale ko klešče. „Domov pojdiva“, je trmasto rekel očetu.

„O, kaj še, ne boš se mi izmuznil, fant, meni že ne“, ga je držal sejmar. „Seveda, bič je dobil in najedel se je, negodé, zdaj bi pa domov. Pa ne materi za krilo, kaj? Malo prevelik se mi že zdiš za kaj takega.“

Mož je bil pijan. Trdo je posadil Lipeta na klop in se sam sesedel, poleg njega. Natočil mu je poln kozarec. „Na, zdaj se pokaži, če je kaj fanta v tebi.“

Vsi sejmarji okoli so se smejali. Bodrili so Lipeta, naj pije. Naj pokaže temu gobezdaču, kaj premore Šimnov fant z Otoka.

Lipe se je držal trmasto svojega. Odmeknil je kozarec in se našobil. Trdno je prijel culo s piškoti v eno roko, v drugo bič in hotel znova ustati. Vsa družba se je divje zagrohotala.

„Haha, zdaj bomo videli, kdo bo zmagal, veliki ali mali Šimen z Otoka“, so se režali. „Liter vina stavim, Groga, da bo fant zmagal“, se je del zopet prvi sejmar.

„Dva, da ne bo“, je posegel vmes drugi. „Groga mora še likof piti, kupčija še ne drži, kam bi zdaj?“

Groga je bil ravno toliko pijan, da je bil ves mehkec in ginjen. Takrat je znal govoriti lepo in sladko, da se mu nihče ni mogel upirati.

„Le kar potrpi, Lipe, saj pojdeva takoj. Samo tole kupčijo moramo še zaliti. Pokaži, da si fant in ne delaj mi sramote. Če si hotel z menoj na semenj, moraš tudi z menoj držati. Če ga kozarec spiješ, še ne boš pijan. Ali naj ljudje govore, da je moj sin šleva?“

Kakor očitek in prošnja hkrati so zvene te besede. Lipe se jim ni mogel ustavljati. Kadar je oče tako milo in mehko govoril z njim, se mu Lipe nikoli ni mogel ustavljati. Nekaj tako silnega je bilo takrat v njem, da bi bil šel na konec sveta, če bi bil oče to hotel.

Pohlevno se je vsedel na klop. Vzel je v roko polni kozarec in ga nagnil. Grenko se je nakremžil, ko mu je tekla pijača po ustih. Ni bil vajen piti. Dosedaj je mati vedno skrbela, da ni dobil pijače.

Odložil je kozarec in pogledal očeta. Zopet je videl oni pogled in ono prošnjo. Ali bo res šleva in bojzljivec, če ne izpije? Ali bo res delal sramoto očetu?

Znova je prijel za kozarec. Čutil je, da ga vsi gledajo. Vsi ti napol pijani možje, ki so sedeli tu v zatohli sobi, v dimu in smradu pri politih mizi, vsi že napol ali pa popolnoma pijani, so gledali zdaj tega mladega fanta, kaj bo storil. Ali bo rešil svojemu očetu čast? Ali se bo pokazal, da je pravi sin Šimna z Otoka, ki je bil glavni junak pijanih omizij, ki je z radodarno roko vedno dajal za pijačo in ki se ji sam nikoli ni odrekel? Tem ljudem je bila čast nekaj posebnega. Morda je imel vsak med njimi o tem svoje mnenje, kadar je bil trezen. Toda zdaj so bili pijani in zdaj je bil junak samo tisti, ki se ni ustavljal polnemu kozarcu.

Zabavala jih je igra z mladim fantom. Marsikateri med njimi si je morda na tihem mislil, da svojega sina ne bi rad gledal na Lipetovem mestu. Toda sram ga je bilo to glasno povedati.

Lipeta je zbegala vsa ta pozornost. Kar v dušku je izpraznil kozarec.

Preplašen ga je odložil in se ozrl naokoli. Zdaj je rešil čast sebi in očetu. Zdaj bo ta drhal zadovoljna in mu bo dala mir.

Divje vpitje je pozdravilo njegovo dejanje. Ploskali so mu, ga hvalili in pili na njegovo zdravje.

„Stavo sem izgubil“, je tulil eden pivcev. „Pepca, liter na mizo. Udam se, Šimen. Tvoj Lipe je fant od fare“.

„Jabolko ne pade daleč od drevesa“, se je režal drugi.

„Kakršen oče, takšen sin“, je vpil tretji. Družba je bila razigrana. Po vrsti so napivali Šimnu, ker ima takega sina. Šimen jim je odzdravljaj, pil z vsakim posebej in trkal z njim. Nato pa je vsa družba zapela s hripavimi glasovi in Lipe je bil pozabljen.

Sedel je za mizo in sam ni vedel, kako mu je. Nekaj omotičnega mu je prevzelo vse telo in čute. Le to je vedel, da je storil nekaj posebnega, nekaj imenitnega in da je oče ponosen nanj. Voljno mu je postalo pri duši in ko mu je nekdo znova nalil, se ni več branil. Počasi je spraznil tudi drugi kozarec.

Popoldan se mu je zdel zelo dolg. Le v megli je še razločil glasove in obraze, ki so se režali okoli njega. Popevka mu je udarjala kot nejasen šum na ušesa. Za drugim kozarcem je izpraznil še tretjega. Takrat je šlo že na noč. Videl je še nejasno, kako se je neki mož, ki je sedel daleč od njega v kotu, primaknil in mu odtegnil kozarec iz rok.

„Dosti imaš“, mu je rekel.

Lipetu se je vse vrtelo v glavi. Zdelo se mu je, da ves svet pleše okoli njega. Soba je plesala pred njim, natararica Pepca je plesala, oče je plesal in pivci so plesali. Vse je plesalo. Le kam jih bo pripeljal ta divji ples? Saj se bodo vsi prevrnili nekam, sam ni vedel kam, globoko globoko . . .

Hotel se je iztrgati iz tega plesa. Zakrilil je z rokami.

V glavi mu je kovalo kakor s kladivom. Mrzel pot mu je stopil na čelo, zdelo se mu je, da bo umrl.

Vstal je in hotel ven. Brez moči se je opotekel in se znova sesedel na klop. Tedaj ga je prijel dvoje rok in nekdo ga je odpeljal ven iz dima, iz zatohle sobe.

Zunaj mu je nekoliko odleglo. Ozrl se je in videl nad seboj kosmat moški obraz.

„Ljudje so slabši od živine“, je mrmral mož. „Da se jim revež ne smili, še živali bi se. Ampak fant, to ti povem, če boš nadaljeval, kakor si začel, potem iz tebe nikoli ne bo prida. Tvoj oče je dober človek, nič ne rečem, ampak slabič. Zapomni si: slabič!“

Pustil je Lipeta na dvorišču, sam pa se je vrnil v gostilno.

Lipe je ostal sam. Bolečine so nekoliko ponehale. Spoznal je, da je pijan. Spomnil se je matere in njenih besed. Grenko mu je bilo v duši in sram ga je bilo.

Izbruhnil je iz sebe kisló pijačo. Dolgo se je mučil. Potem mu je odleglo. Zavlekel se je na voz in kmalu zaspal.

Ko se je zbudil, je čutil, da se nekaj pod njim trese. Iskal je okoli sebe se mukoma dvignil in videl, da se vozi. Oče je sedel spredaj na sedežu in kimal. Konj je sam vozil, dobro je poznal pot.

(Se nadaljuje.)

Zbiravko Ocvirk :

Na grob bom rože mamici ponesel

Na grob bom rože mamici ponesel,
ki zapuščena spi v globoki jami,
gomilo vso z zelenjem bom potresel,
nalahko delal bom, da se ne vzdrami.

Da moje jo srce je res ljubilo,
nad glavo svečo moram ji prižgati;
življenje težko jo je utrudilo,
naj le počiva moja dobra mati.

Kaj bi rekel Italijanček Marijanček Mariani,

ki živi na rožnem hribčku nad sončnim mestom Florenco, v eni izmed prelepih dolin sveta, v dolini reke Arno. Marijanček Mariani ima komaj deset let, pa so njegove oči široke in plave kot sinje nebo. V njegovih očeh ni nobene hudobije, nobene grde misli. V njegovih zenicah žari le hrepenenje storiti kaj dobrega in doživeti lepoto, ki jo je polna dolina reke Arno, ki jo je polno mesto Florenca. Njegova mati ga vodi vsak dan v šolo v četrti razred v mesto Florenco. Po poti mu govori o silnosti materine duše, ki ljubi vse in prizanese vsemu. Govori mu o Giocondi (reci Žokondi), ki jo je nekoč ustvaril veliki slikar Florence Leonardo da Vinci, ki je v sliko gospe Lize Žokonde utisnil vso lepoto in dobroto svoje duše in je v zadnji večerji prikazal gospoda našega Jezusa, ki je sklenil odrešiti ves svet in oznaniti ljubezen vsem narodom, da ne bo nikdar sovraštva med njimi, pokaže mu Davida, ki ga je na trg sredi Florence postavil veliki kipar Mihelangelo, (Mihelanželo) kip Davida, pastirčka, ki je s kamenom ubil nasilnika Goljata in potem plesal samo in prepeval s svojim narodom; pripoveduje mati Marijančku o prelepi knjigi, ki se imenuje Cuore (Kuore) slovenski Srce, v kateri je opisana velika ljubezen otrok do svoje matere, do materine duše in do jezika, ki ga mati govori, in katerega le edinega more popolnoma iz srca in duše govoriti njen otrok: kaže mu gaje oljk in cipres, v katerih vsaka ptička prepeva le v svojem jeziku in drugega nikakor ne more razumeti. Kaj bi rekel Italijanček Marijanček Mariani, če bi vedel: Da stotisoč slovenskih in hrvaških otrok ne sme govoriti tako, kot jih je mamica učila govoriti. Da smejo otroci ptičke prepevati tako kot pojejo ptičke mamice, da pa ne smejo slovenski in hrvaški otroci prepevati tako, kot prepevajo njihove mamice. Kaj bi rekel Marijanček, ako bi vedel, da ne smejo slovenski in hrvaški otroci nositi v šolo cvetja, ki bi bilo sinje kot nebo, belo, kot je bela obleka otrok pri obhajilu in rdeča, kot je rdeče človeško srce. Marijanček ne ve, da slovenski in hrvaški otroci ne smejo v svojem jeziku povedati, kako sinje in široko je morje ob silnem, kamnitem, visokem bregovju; kako visok, poln trpljenja, in kako grenak je Kras; kako jih tepejo učitelji, kadar hočejo zapeti svoje pesmice in moliti v svojem jeziku: Zdrava Marija, milosti polna. Gospod je s teboj, blažena si med ženami in blažen je sad tvojega telesa — Jezus; Marijanček ne ve, da so kaznovani otroci le zato, ker ne morejo pozabiti žive besede svojih mater in da so kaznovani tudi zato, če povedo, da nosijo v svojih prsih slovensko ali hrvaško srce, ki bi nikdar ne srečalo sovraštva, če bi ne prišli tisti, ki hočejo sovraštvo utisniti v njega. Marijanček Mariani ne ve, kako so žalovali otroci, ko so morali njihovi slovenski in hrvaški učitelji bežati daleč onkraj gora ali pa v črne ječe; in so nasilniki zaprli tudi mamice samo zato, ker niso pustile, da bi otroci drugače prepevali kot prepevajo ptice pod nebom, takole, kakor so se naučile od mamic in Boga. Kaj bi rekel Marijanček Mariani, ako bi vedel, da so Cvetki, Slavi in Zori učitelji raztrgali slike cvetja in zelenih travnikov, v katerih so skušale s svojimi otroškimi dušami utisniti lepoto samo zato, ker so pod slike napisale: To je naše cvetje, to so naši travniki; da so bili Borut, Slavko in Rastko zaprti ves dan samo zato, ker so rekli, da hočejo govoriti tako kot govorijo njihove matere, dasi piše v knjigi Srce, da otroci ne morejo drugače govoriti?“ Kaj bi rekel Ma-

rijanček, če bi kdo prišel k njemu in mu prepovedal govoriti, prepevati in moliti v jeziku, ki ga je mamica učila, ko ga je vsak dan vodila s hribčka v Florenco v šolo? Kaj bi naredil Marijanček Mariani? Zaklical bi: „Zatiralci, v vaših besedah je laž. V knjigi Srce piše popolnoma drugače, kot delate vi s tistimi, ki jim jaz ne smem in ne morem biti so-vražnik. Vzel bom kamen in vam ga vrgel v čelo in vas pobil, kakor je pobil David Goljata, nasilnika nad človeškimi otroci.“ — Toda, Bog ve, ali bo kdaj Marijanček Mariani zvedel za vse to, kar se dogaja? Kdo ve, ali ne bodo njemu natrosili laži v srce in se bo spremenil tudi sam v nasilnika in bo popolnoma pozabil na svojo mater in na knjigo: „Srce“, na lepoto doline reke Arno in na mesto Florenco. Potem, poslušajte bratje in sestrice, ki ste tostran meje: Ostalo bo le eno upanje: Da pridete vi, bratci in sestrice k njim in jih povedete v kraje, kjer biva v svobodi le lepota in ljubezen, v katerih je nemogoče, da bi kdo ubijal mlade duše.

Miha Maleš: Mali grad v Kamniku.
(Izrezalka.)

Lavo Čermelj:

Z barbatskimi ribiči na nočnem lovu

Sonce je že zahajalo, ko je pristal na pomolu v Barbatu okorni motorni čoln ribarske zadruga. Deset zagorelih ribičev si je naprtilo na pleča ogromno mrežo, ki so jo bili dopoldne v ogromni cementni kadi na novo prebarvali in ki se je čez dan pod pekočimi sončnimi žarki sušila na dolgi vrsti drogov. Prečuden je bil ta spreved težko natovorjenih ribičev, ki se je počasi premikal proti pomolu. Z mojstrsko spretnostjo so v najkrajšem času spravili mrežo na prednji del ladje, nakar smo se vkrcali ribiči in mi. Desetkonjski Dieslov motor je zabrnal in v dolgem loku je odplula

Rab. Pogled na Barbatski kanal — levo Kamenjak, desno otok Dolin, desno zadaj Pag.

ladja od pomola, da ne bi nasedla na plitvem peščenem dnu. Nedaleč pa se je zopet približala kopni zemlji tik pred malim ribiškim pristaniščem v Kaštelu, kjer so privezali za ladjo dva ribiška čolna z ogromnima svetilkama na petrolejski plin.

Nato je šla vožnja dalje po Barbatskem kanalu proti jugovzhodu. Na naši levi sta žarela v zadnjih sončnih žarkih najvišji vrh Raba, goli Kamenjak, in sosedni vrh z ruševinami Sv. Damjana. Niže ležeči vinogradi, ki so se nanizali v dolgi vrsti ob vsej obali, so ležali že v senci. Vrsto so le tu pa tam pretrgali manjši oljčni gaji in prav ob morju so se v večjih presledkih košatile temne murve. Na desni pa so nas spremljala gola in razrita brda otoka Dolina. Nikjer nobenega drevesa ne grma. Na belem skalovju smo opazili le močno dišečo kaduljo, ki je v maju in juniju izborna paša čebelam, sicer pa skromna paša ovcam, ki se tod brez pastirja pasejo. Enoličnost brega so pretrgala le velika rdečkasta žrela, kjer so še pred kratkim kopali aluminijevo rudo — boksit. Za nami pa so se na škrlatno rdečem nebu odražali obrisi mesta Raba in njegovih cerkvenih stolpov.

Sonce je bilo že zašlo, ko smo se ustavili ob koncu kanala, odkoder se odpira morje proti vzhodu prav do strmih pobočij Velebita. Proti jugu pa zapira pogled otok Pag, ki je daleč okoli znan po svojih hruškah, še bolj pa po želvah, ki se odvažajo odtod na trg v Rab, Crikvenico, Sušak in celo v belo Ljubljano. Preden se je docela stemnilo, smo še v naglici povečerjali prav po ribiško. Pečene ribe in ovčji sir, nato še daljši požirek dalmatinske črnine iz opletene steklenice.

V obeh čolnih so prižgali svetiljki. Ker je preteklo dokaj časa, preden sta dovolj močno žareli, smo si krajšali čas s tem, da smo na truke lovili ribe. Toda sreča nam takrat ni bila mila, kajti vlovili nismo prav nobene, dasi so nam ponovno odjedle vabo.

Medtem je nastala črna noč. Okoli nas temna morska gladina, le daleč proti vzhodu smo videli svetilnik jablaniškega pristanišča in proti jugu svetiljki druge ribiške skupine. Naši svetiljki sta že močno žareli. Pritrdili so ju v posebno ogrodje na prednjem delu čolnov. Ker je ostala motorna ladja na mestu, smo se spravili tudi mi na enega izmed čolnov, še preden so ga odvezali. Naloga obeh čolnov je bila, da z žarko svetlobo svojih svetiljk privabijo ribe in jih pridržijo. In res je kaj kmalu plavalo v žar-

Ribiška svetiljka.

kovanju naše osemstosvečne svetiljke veliko število rib, toda premajhnih, da bi ostale v mreži. Preveslali smo dokaj obsežen del morja ob južnem rtu Raba v vseh smereh, toda brez pravega uspeha. Le tupatam je švrknila mimo čolna manjša skupina liganj in vsakokrat je ribič, ki je stal na prednjem delu ladje, z neverjetno sigurnostjo vsaj eno nabodel na dolgo ost. Enaka usoda je doletela tudi edinega cipala (morskega lipana), ki je zašel v našo bližino. Le skuš (morskih postrvi), zaradi katerih smo šli na lov, ni hotelo biti. Že so mislili ribiči, da bodo tudi to noč kakor prejšnjo šli brez plena domov. Tedaj je švignila mimo nas prva skuša, za njo druga in tretja. Vedno več jih je bilo in čimdalje bolj živahno so plesale okoli čolna. Kopale so se v žarki svetlobi in kakor da bi jim bilo v vodi premalo svetlo, so skakale celo nad gladino umetnemu soncu nasproti. Med zelenosrebrnimi skušami pa je mrgolelo veliko manjših svetlejših rib.

Sedaj je bilo treba paziti, da ostanejo skuše pri čolnu in da jih zvabi čoln na mesto, kjer bi se jim najlažje nastavila mreža. Skuše so očitno vzljubile svetlobo naše svetiljke, kakor so trdili ribiči in so sledile čolnu. Z močnim glasom je eden izmed ribičev, ki so ga ne vem več iz

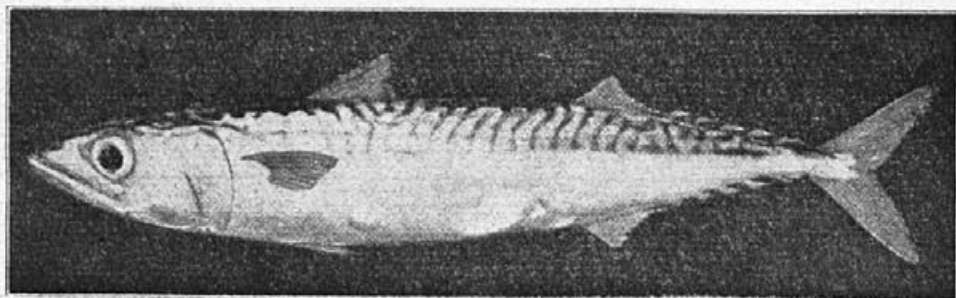
katerega vzroka bili krstili za „doktorja“, opozoril motorno ladjo, da smo izsledili ribe. Medtem, ko se je motorna ladja približala, smo nalovili nekaj skuš na trnek, pri čemer nam je izborno služilo kot vaba meso edinega prej nabodenega cipala.

Motorna ladja se je ustavila nedaleč od našega čolna. Še enkrat so ribiči izmerili globočino morja s svinčnico, ki je bila v resnici „kamenica“, ker je imela mesto svinca navaden kamen. Globočina je bila primerna. Tedaj so z motorne ladje oprezno začeli spuščati mrežo-plivarico. V najkrajšem času so tako obkolili naš čoln s krogom, čigar obseg je meril preko 200 metrov. Tako dolga je bila mreža. Visela pa je dobrih dvajset metrov v vodo. Krog je bil srečno zaključen, ne da bi bile ribe zbežale. Nato se je krog čimdalje bolj skrčil, prostor okoli našega čolna je bil čimdalje manjši in končno so z močnimi sunki vesel spravili čoln preko mreže. V malem zaprtem prostoru pa so se gnetile skuše in druge ribe. Toda bilo jih je precej manj, kakor smo jih privabili s svetiljko. Očitno jih je veliko pravočasno zapazilo nevarnost in se rešilo v večji globini pod mrežo, manjše ribice so nemoteno zbežale kar skozi mrežo, ki je bila zanje premalo gosta. V tem boju za življenje je marsikatera žrtvovala svoje luskice, ki so se lesketale v morju lepše kakor zvezdnato nebo. Vendar so z mrežo potegnili na krov kakih trideset kil skuš in malo več manjših rib. Malo sicer v primeru s srednje ugodnim lovom, ki jim vrže najmanj nekaj stotov rib, premalo tudi, da bi jih vozili naslednji dan na trg, komaj še dovolj za vse ribiče, ki so se udeležili lova, in za njihove družine. Naš čoln pa je imel še srečo, kajti drugi čoln sploh ni izsledil plavic.

Da bi še enkrat poskusili srečo, je bilo že prepozno, kajti medtem je izšel izza Velebita mesec in, dasi mu je manjkal precejšen kos, je bil vendar že hud tekmeec naši svetiljki. Radi tega so zopet privezali oba čolna k motorni ladji in ugasnili svetiljki. Vrnili smo se zopet v kaštelski pristan.

Na poti nazaj so utihnili vsi ribiči in zadremali vsak v svojem kotu, le eden je še na krmi motorne ladje prepeval otožne dalmatinske pesmi, ki se zvenele še bolj otožno s spremljevanjem brnečega motorja. Od Dolina pa mu je odgovarjalo nič manj žalostno meketanje ovac, ki jih je mučila žeja.

Naslednji dan so tudi nam prinesli delež na lovu kakor vsem ribičem. Tako namreč veleva stari ribiški običaj.

Skuša; poleg sardel in tunja najvažnejša riba našega ribarstva; doseže do 45 cm v dolžini.

Jadranska straža v Splitu.

Morje so pljuča vsake države. Brez morja bi državno telo hiralo, kakor hira človek, ki mu primanjkuje zraka. Važnost morja so spoznali že v starih časih, ko življenje ni bilo tako težko in trdo. Že tistikrat so se vršili najhujši boji za posest morja. Tudi zgodovina naše države je v

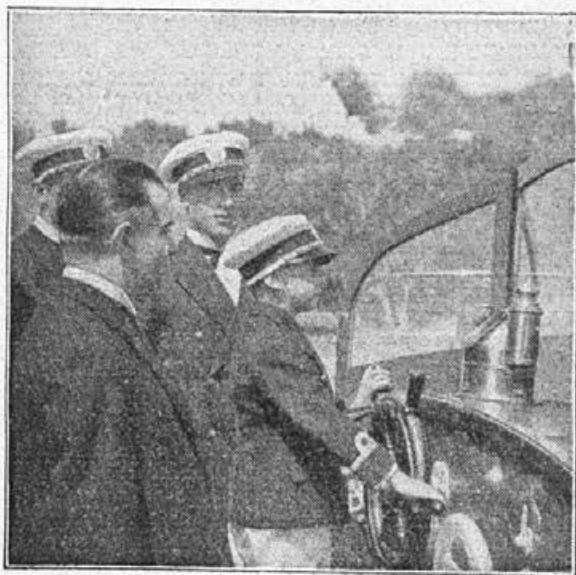

tem oziru burna in krvava. In če tudi ni še povsem zmaga pravaica, če tudi nam je usoda od vzela marsikateri kos naše obrežne zemlje, vendar smo si izvojevali toliko morja, da nam je

odprta pot v veliki svet.

Imamo svoje morje, ki mora postati vir našega bogastva, imamo prekrasno obmorsko obal, ki privabi vsako leto na tisoče tujcev. Imeti moramo še voljo, da si obdržimo, kar smo si izvojevali. To voljo bomo našli, ko bomo sami spoznali vrednost morja in njegove obale. Vsi se moramo združiti v ljubezni do našega morja in ga varovati kot punčico v očesu.

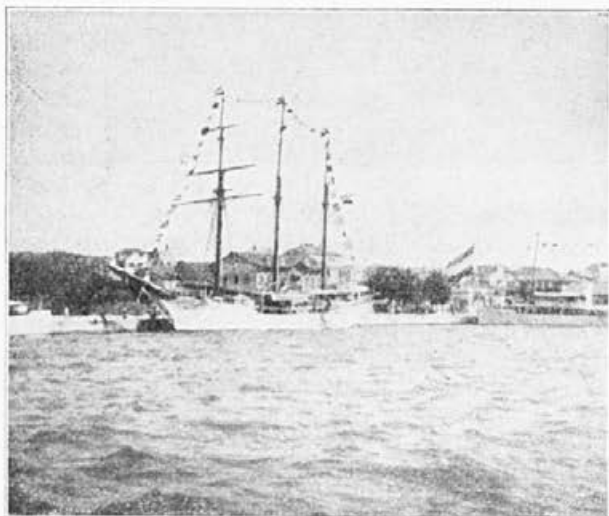
Viden znak te združitve je naša Jadranska straža. Razširjena je po vsej državi in njeni člani so vsi, ki so jugoslovenski čuvarji našega morja. Ni ga kraja v Jugoslaviji, ki bi ne imel kakega člana Jadranske straže in redka je šola, ki ne bi imela svojega Podmladka Jadranske straže. Poleg dviganja pomorske zavesti, nudi Jadranska straža svojim članom tudi priliko vsaj enkrat videti za cenen denar morje in njegovo obal. Zato je tako priljubljena in zato so njeni člani vedno številnejši. Ali še neko drugo važno nalogo vrši Jadranska straža. Pomaga vojni in trgovski mornarici, da se čimbolj razvijata. Kajti kaj nam koristijo morske poti, če ne bi imeli za to urejene trgovske mornarice, in kaj nam koristi volja, da si obdržimo naše morje, če bi nam manjkala vojna mornarica, ki je najzvestejši čuvar morja in njegove obale. Letos je Jadranska straža častno izvršila to svojo nalogo. Ob desetletnici kraljeviča Peterčka je v Splitu darovala šolsko jadrnico „Jadran“ naši mornarici. Na tej jadrnici se bodo vadili mladi dijaki pomorščaki in se izobraževali za mornariške podoficirje. Jadrnica bo ponos mladih

Prestolonaslednik Peter kot mornar Jadranske straže.

pomorščakov. Kadarkoli bo ta lepi trijambornik razvil svoja bela jadra, bo pričal o veliki ljubezni članov Jadranske straže. Kajti denar — 6.500.000 Din — ki je bil za to potreben, se je zbiral po vsej naši domovini.

Preden je bila jadrnica izročena mornariški šoli, je bila v septembru slavnostno blagoslovljena v Splitu. Za to slavnost je prevzel pokroviteljstvo naš prestolonaslednik Petrček. Z vseh krajev so se pripeljali Jadranski stražarji, da prisostvujejo trenutku, ko se blagoslovi ladja, ki nam bo

Šolska ladja „Jadran“.

vzgjajala pomorske junake. Samo iz Ljubljane je odšlo v Split nad 300 članov in ljubljanski Oblastni odbor Jadranske straže je na svoje stroške poslal 7 Podmladkarjev, da si ogledajo slavnost in si zapišejo spomine v srce.

Neizbrisni ostanejo ti spomini v mladih Podmladkarjih. Nikoli ne bodo pozabili trenutka, ko je priplula „Jadran“ v splitsko luko. Kakor nevesta vsa bela in nova, je z razpetimi jadri rezala valove, da so veselo šumeli in se bleščali v žarkem soncu. Okrog so se gnetle male bele jadrnice in čolni, nad njo so krožili galebi, z obale pa so mahali beli robci čakajočih. Ne daleč od obale pa so bile zasidrane naše vojne ladje, vse odete v nebroj plapolajočih zastavic. Nad vsem pa so krožili vojni hidroplani, se v vratolomnih vajah spuščali navpično navzdol proti morju, se dvigali in zibali na desno in levo kakor razposajeni galebi.

Z odprtega morja so gledale našo mlado moč ladje tujih ljudstev.

Vsem članom Podmladka Jadranske straže!

Vaše vrste se množijo.

Včeraj še mala peščica, danes vas je že velika armada. Ni mesta več v državi brez Jadranske straže, ne trga, ne vasi. Skoro na vsaki šoli vas je že lepa četa.

Še več vas mora biti!

*Poplaviti morate vso državo.
Eno čuvstvo vas mora družiti: ljubezen do domovine!
Ena želja vam mora biti sveta: močna Jugoslavija!
V vseh vaših srcih mora biti ena skrb: čuvati naše morje!
Kot Jadranski stražarji pa morate poznati lepoto morja, njega važnost
in korist. Zato bo govoril odslej „Naš rod“ na tem mestu o vsem tem.
Čitajte ga pazno.
Odprite srca in oči:
Pripravljajte se za bodoče dni!*

Jadranski stražarji

*Mi mladi Jadranski stražarji ljubimo morje.
Morje je izraz lepote in hrepenenja.
Morje je izvor bogastva, moči in svobode.
Brez morja bi bili neznani.
A zdaj plapolajo po vseh oceanih že naše zastave!
Brez morja bi bili šibki in revni, z njim pa je Jugoslavija silna in
pred seboj ima svetlo bodočnost.
Zato so nam naši sovražniki zavistni in drzno segajo že po našem
morju.
Ali Jadrana ne damo!
Morja nam ne bodo vzeli!
Zato pa vstajamo Jadranski stražarji in bomo stali pazno na straži,
zdaj s srcem le in z željami, a ko pride čas tudi z dejanji kot njega res-
nični čuvarji!*

Kaj moraš znati

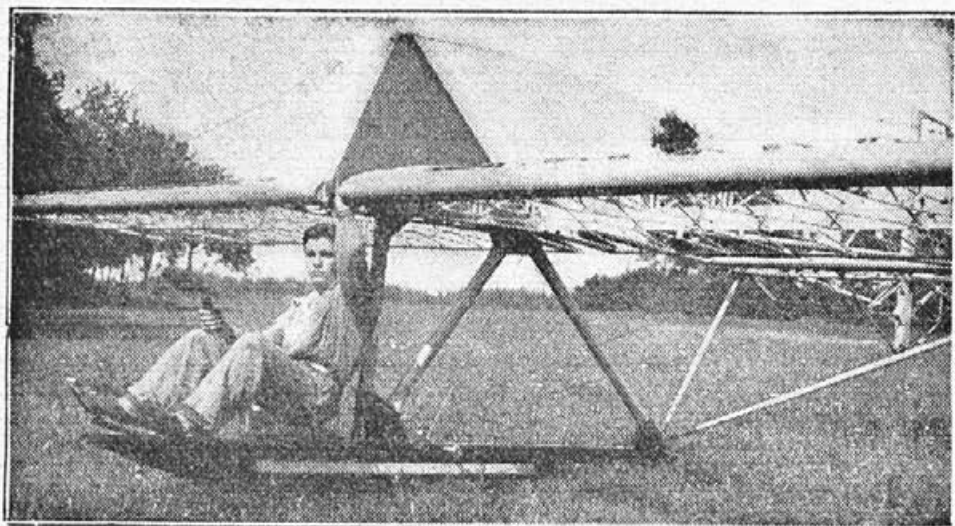
*Vsak razred bo imel poverjenika Podmladka Jadranske straže.
Kdor hoče postati član Podmladka, se javi pri razrednemu poverjeniku, kjer dobi
člansko izkaznico.
Kot član plačuješ po 50 par na mesec med šolskim letom. Če zmoreš, plačaj še
za svojega revnega sošolca, ki bi rad bil član, a nima denarja za članarino.
S tem pa še nisi pravi Jadranski stražar. Pravi Jadranski stražar je mlad borec.
On hodi na predavanja Jadranske straže, se zanima za slike o morju, čita knjige o
morju, prepeva pesmi o morju. Pravi Jadranski stražar si želi videti morje. To mu bo tudi
mogoče. Ves denar, ki ga nabere Podmladek Jadranske straže, se hrani za člane tiste šole.
S tem denarjem si lahko vsak član vsaj enkrat lahko ogleda morje. Ob morju se
zgradi dežji dom in tam bo mogoče bolehnim podmladkarjem, da se navzijejo o počitnicah
sonca in zraka.*

Franc Pretnar

Dvajsetletni mizarski pomočnik in čolnar iz Čirčič pri Kranju je zares „fant od fare“, saj je storil nekaj, kar je dosti več ko navadna pridnost. Naravnost proslavil se je, proslavil s tem, da je sam, z lastnimi rokami, lastnimi pripomočki, lastnimi stroški izdelal — jadravno letalo. — Kako je prišel do tega?

V prostih urah, ki jih ni bilo veliko, saj ni imel kot mizarski pomočnik nikakih prostih popoldnevov, ne raznih počitnic med letom in tudi ne velikih počitnic šolarjev in dijakov, ampak zares le nekaj ur čez

dan in pa noči. — si je Franc Pretnar nabavil mnogo strokovnih knjig o letalstvu. Z muko in s trudom jih je do dna preštudiral in v letu 1930., ko je prišel v Kranj, slednjič sklenil, da sam napravi svoje lastno letalo na jadra. Nihče mu ni pomagal pri delu, s prihranki od svojega bornega zaslužka si je nakupil ves potreben material. Vsa lesena in kovinska dela do poslednjega vijaka in vijaka in žice si je naredil popolnoma samostojno. In glejte — napravil je tako rekoč iz nič — jadravno letalo, ki meri z razpetimi krili 10 metrov v širjavo, 5 in pol metra v dolžino in 2 metra v višino.

Misliti si moremo, koliko potrpljenja je prestal v dveh letih pri izdelovanju svojega letala! Kolikokrat se mu kaj ni hotelo posrečiti, kolikokrat je moral kaj podreti, razdreti, izvršiti na novo! In ne malokrat mu je prišla misel, da bi vse opustil, vse zavrgel in bi bil rajši v brezdelju v prostem času! Vendar ni odnehal, sam sebe je vpregel ko konj v to-

vorni voz — in je zmagal! Kako mu je bilo pri srcu, ko je prišel s svojim tovorom vrh klanca, ko se je s ponosom razgledal po svojem delu, ko je videl, da je obvladal svoje načrte, da je dokončal, kar se je bil namenil, da je — kar je največ v življenju! — premagal samega sebe in ne glede na desno in levo, zmagal v boju s trudom, trpljenjem in težkočami vseh vrst!

Svoje jadralno letalo je Franc Pretnar razstavil najprej — letos v avgustu — v gimnazijski telovadnici v Kranju. Ko vojskovodja, ki je zmagal, je stal poleg sadu svojega truda in marsikak šolarček in dijak in gledalec mu je v srcu zavidal tvorbo pridnosti — jadralno letalo. Strokovnjaki in inženjerji so pregledali Pretnarjevo letalo in videli, da je v redu narejeno in da je sposobno za letanje. Pohvalili so izumitelja in pogumnega mladeniča in ta pohvala je bila vsaj majhno plačilo za trud in pridnost vztrajnega Franca Pretnarja. V septembru je bilo to letalo razstavljeno tudi na sejmu v Ljubljani. Videli smo Pretnarja in njegovo veliko delo, občudovali smo oba, množice majhnih in velikih so se zgrinjale krog njiju. Le nekaj nas je zabolelo: skoraj nihče ni dal prispevkov, da bi imel Pretnar vsaj nekaj za pokritje svojih stroškov. Če je bilo radi tega hudo nam, koliko huje je bilo šele njemu, ki je vso svojo duševno in telesno moč žrtvoval za svoje jadralno letalo! Na vsak način bi mu morali pomagati vsi tisti, ki količkaj zmorejo. Za pridnost — pohvala — pa tudi plačilo!

Franc Pretnar nam bodi za vzgled, kaj človek zmore, če se pošteno vpreže v voz življenja. Koliko naših prostih ur gre v nič — ali celo v škodo! In koliko bi mogli storiti, ta na tem, oni na onem polju, če bi se znali premagati in vzgojiti sami sebe tako, kakor se je znal Franc Pretnar. Posnemajmo ga!

Marija Kmetova.

Marija Grošljeva:

Soča joče

Sava bistra, sestra rodna,
čuješ moje vzdihe,
tužna plačem, jadona plačem
solze neme, tihe.

Z njimi bodem si skalila
jasne, čiste vale,
tujčeve oči ne bodo
me občudovale.

Le svobodna bi želela
biti čudo krasna,
kot nebo na moji poti
vedno vedra, jasna.

In ponosna bi krasila
loke, brde, gaje,
zdaj bi skrila, potopila
se sramu na dnu najraje.

Vriskajoč pa pohitela
morju bi v objetje,
če mu nesla bi svobode
naše razodetje.

To vzkipelno bi veselo
Adrijansko morje,
zdaj topi se samo v tugi
nama je tem gorje.

Tihe solze, neme solze
padajte v globino,
izgubila sva najdražje:
svojo domovino!

BRDAVS

SREDI IN JE STALA NA ZELEDEM
 LEPA NA JE ZORELO
 IN SE ŠOPIRILA , MED SE JE VILA ŠIROKA
 , OD SO PELJALI OZKI NA
 , TAM SO STALI . NEKATERI SO BILI POLNI
 , DRUGI PA SO BILI ŠE PRAZNI. ČAKALI SO,
 DA POŽANJEJO ŽITO, GA ZVIJEJO V , TER OBESIJO
 NA . PO SO HODILI , ZA NJIMI SO
 ŠLE TU PA TAM JE ZAVIL TUDI NA POLJSKO
 . PRED SO BILI VPREŽENI . S
 SO JIM CINGLJALI , NA VOZU PA JE STAL IN PO-
 KAL Z . VSE JE HITELO NA DELO IN .
 LE PRED ZADNJO NA JE SEDEL , KI NI

DELAL NIČESAR. SEDEL JE NA PRED IN SE

 VSAKEMU IN VSAKI , KI JE ŠLA MIMO

TA JE BIL BRDAVS PO IMENU. BIL JE MOČAN KAKOR

MARTIN ALI PAMETI NI IMEL VEČ KAKOR MLADO

 , ČE MU JE NJEGOVA VELELA PRINESTI

Z NJIVE, DA BO KOSILO. JE POPULIL VSE

Z NJIVE IN GA ZAČEL NOSITI DOMOV V , ČE MU JE NJE-

GOV REKEL: „BRDAVS, V SOSEDNJO PO

TO IN TO“, SE JE KMALU VRNIL IN POVEDAL, DA NE

MORE TAKO DALEČ. SE JE JEZIL. JE

 , BRDAVS PA SE JE . TO JE ŠE BOLJ .

PA JE NEKEGA DNE POKAZAL IN DEJAL: „POJDI

ZA KAMOR HOČEŠ, PA SI SAM SLUŽI SVOJ . SAJ SI

MOČNIH , SE BOŠ ŽE KAKO PREŽIVEL NA “.

BRDAVS SE JE PRIJEL ZA IN ŠEL ČEZ IN

 ISKAT .

(Se nadaljuje.)

Mihec na velesejmu

Ves prvi razred se je zbral okoli Mihca. Ta je sedel na klopi in pripovedoval. Sam sebi se je zdel imeniten, da je edini v razredu videl velesejem.

„Moj stric ima motorno kolo — —“ je začel pripovedovati.

„Prava reč!“ ga prekine Figovčev Pepe. „Moj stric v Ameriki ima avto!“

„Pa ti povej!“ se nakremži Mihec. Ali drugi součenci so zavpili: „Tiho bodi, Pepe. Naj pove!“

„Moj stric ima motorno kolo, pa me je vzel s seboj v Ljubljano. Kot blisk sva švignila po cestah. V eni uri sva pridirjala v Ljubljano. Mimo nebotičnika sva švignila na velesejem.“

„Jaz sem že bil na nebotičniku“, se oglasi Pekov Jurček. „Gor te prinese taka škatla, ki se sama dviga. —“

„Saj vem!“ pravi Mihec in nadaljuje: „Velesejem je na velikanskem ograjenem prostoru. In vanj smeš samo če plačaš. Zame je plačal stric. Ko sem stopil skozi vhod, je tako glasno zatrobilo, da sem se ustrašil.“

„Vojaki!“ vpraša Mlinarjev Tone.

„Ne,“ odgovori Mihec. „Radio je trobil. Nekdo je govoril v malo škatlico, njegov glas pa je elektrika naredila tako močnega, da se je razlegalo po vsem velesejmu.“

„Eh, če je le res? Kako pa veš, da elektrika?“ Dvomi Mlinarjev.

„Stric je povedal!“ pravi Mihec. „Pa saj sem sam videl tisto škatlico v nekem paviljonu!“

„Kaj pa je paviljon?“ vprašajo poslušalci.

„To so hiše iz lesa, kakor barake, le lepše. Vse polno je takih paviljonov na desni in levi in po sredi. V eni je pohištvo, v drugi prodajajo blago za obleke, v tretji avtomobile in kolesa. Vse kar hočeš vidiš. Še celo gostilna je tam!“

„Prava reč!“ se oglasi krčmarjev France. „Gostilno imamo mi tudi!“

„Pa ne tako, da strežejo menihi!“

„Menihi?“ se začudijo poslušalci. „Prav pravi menihi?“

„Prav pravi menihi!“ trdi Mihec. „Saj sem bil poleg, ko so stricu natočili šilce žganja. Ali to ni še nič. Videl sem paviljon z nagačenimi živalmi. Pa to niso bile na-

vadne živali, kakor jih imamo v šoli. Videl sem navadno ovco, ki ji je bingljala izpod vratu peta noga. Videl sem tele z dvema glavama, žrebe brez nog in kozla s tremi rogovi. Ali najimennitnejši je bil misijonski paviljon.“

„Kaj pa je to?“ se začudijo Mihčevi součenci.

„To je paviljon, kjer so različne reči iz tujih dežel. Tam sem videl lesen kipec, ki ga imajo zamorci v Afriki za boga. Ti zamorci jedo ljudi. In kadar koga pojedjo, zabijejo žebelj v kipec. Ta kipec, ki sem ga videl je imel že toliko žebeljev, da je bil podoben ježu.“

Najlepše pa je izven paviljonov. Tam se ljudje tako prerivajo, da komaj hodiš. Na obeh straneh poti so stojnice. Tam prodajajo vse mogoče: slaščice, pečenice, ražnjiče, igrače. Niti ne veš, kam bi gledal. In koliko smešnega sem videl. Pod kostanjem je stala miza. Na mizi stol,

na stolu pa je sedel najmanjši človek na svetu. Bil je star petdeset let, pa tako majhen ko otrok.

„Ali manjši od mene!“ vpraša Kukčev Zdravko, ki je bil najmanjši v razredu.

„Za glavo manjši od tebe!“ pove Mihec.

„Ali je bil tam tudi kak največji človek na svetu?“, vpraša Mlinarjev Tone.

„Ne, tega nisem videl“, odkima Mihec.

„Ali videl sem Bosanca, ki je gotovo najmočnejši človek na svetu. Klicali so ga Stevo. Na glavi je nosil rdečo kapo kakor Turki. Do pasu pa je bil ves gol.“

„Kaj pa je delal?“ vpraša Tone.

„Tole je naredil. Na velik tovorni avto je posadil vse polno otrok, privezal avto z vrvjo, vtaknil vrv med zobe in tako vlekel samo z zobmi avto z otroci vred za sabo.“

„Kaj pa vrtiljaka, ni bilo nobenega vrtiljaka?“ poizveduje mali Zdravko. — „Še več ko eden! Pa ne le vrtiljak. Električni avti, stojnice za streljanje in kaj vem kaj še vse. Najbolj imenitni pa so bili komedijanti. Posebno tisti, ki je prižgal cigareto, jo vrgel v prah in jo vjel spet v usta. Še bolj čudežen pa je bil copernik.“

„Kaj je copral?“ so se čudili poslušalci.

„Pa še kako! Lovil je denar kar iz zraka. Pokazal je roko — prazno: zgrabil je po zraku — roka polna denarja.“

Še k meni je prišel in copral. Prišel je s prazno posodo do mene. Prijel me je za nos — in — cink, cink so začeli kapati dinarji iz mojega nosu v posodo.

„Ne, kaj takega!“ so se čudili vsi poslušalci in stekli vsak v svojo klop. Kajti na vratih se je že prikazala učiteljica.

Miran Jarc :

Otroci

„Zdaj pa ladjo naredimo,
z njo po morju se spustimo.“

In v papir so preganili
in v širok čolnic ga zvil.

Čez potók se vrišč razlega:
„Moj jel“ „Ne, moj!“ „Moj!“ A že ga

val zajel je . . . „Primi! Drži!“
„Kaj še, kar nanj kamen vrži!“

„Čoln postavim si na glavo.
Zdaj imam čelado pravo.“

Glej ga, silnega vojaka,
ki pred četico koraka.

Ta čelada! To nič ni.
Mihec jo prenaredi.

Spet jo zgane, trdo zvije
v kepo. Ves žareč zavpije :

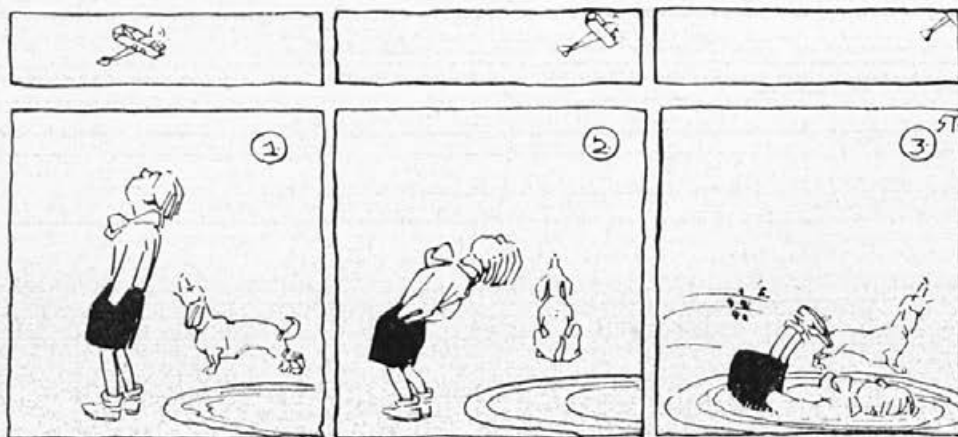
„Glejte, žoga! Nogomet!“
že postavi se v zalet.

Dvakrat, trikrat, a dovolj je
že so spet vsi druge volje.

„To ni žoga!“ Kaj zdaj? V silo
se jih mucek naš usmili.

Tale klobček iz papirja
mucki mišja bo večerja.

Hop — jo mucek razcefra
in komedijo skonča.

Brez besed

Stupica

glo, zunaj obloženo z listjem, v sredi z mahom in mehko postlano s perjem znotraj. Pri strani je imelo majhno odprtino, kjer sta stara dva hodila v svoj domek. Stržek ti je prebrisan ptič! Skrbno skriva svoje gnezdo, ker ve, da ne bo vzgojil svojih mladičev, če ga bo našla kukavica. Tretji iz njihove družbe je bil pa ščinkavec, lepo rdečkast po prsih, modrosiv po glavi, zelen po hrbtu in pisan po perutih. On je domoval na stari jablani pod poseko. Ni se bal kukavice, bal se je le skobca, da ga ne bi zalotil sredi najbolj zaljubljene pesmi. Ti trije ptički so kaj vestno vršili s svojimi družicami in svojim sorodstvom po gozdu varnostno službo, v kolikor je niso obvladale šoje in kosi. Saj res, v njihovi soseski je gnezdil še črni zlatokljunec. Kar na tleh sta si postlala s ponižno umazanorjavo kosovko, brskala pod grmovjem in ob njivah, se pasla po jagodah in sredi poletja srečno speljala mladi rod. Če se je pokazala lisica, potem je bil vrišč, kreg in skoro pretep. Če so bili zbrani vsi skupaj, se niso ustrašili niti skobca.

Ko pa je kos ono pozno poletno jutro tako lepo žvižgal vrh smreke, tedaj je mehko otožno, posegla v njegovo lepo pesemco smrt. Kot siva senca je švignila mimo smreke skobčeva samica. Par peres je zaplaval v zraku, zlatokljunec je še obupno kriknil, pa prepozno. Črni kremplji rumenih skobčevih nog so se zadržali globoko v kosovo telesce, zakrivljen morilski kljun pa je na glavi opravil svoje. Ko je kosovka vdovela, je še huje zmerjala kot prej. Vsake stvari se je ustrašila. Vedno je zmerjala in svarila s svojim zvonečim „pink, pink, pinkpink, pink“. Kaj urno se ji je pridružil ščinkavec, taščica in stržek. Najbolj pa so obdelavali buljooko sovo, kadar jo je dan prehitel v gozdu in ni našla več varnega dupla ali temnega smrečja. Še svojega znanca, rogatega strica s poseke so rešili v prvih avgustovih dneh pred lovčevu kroglo. Pravočasno so zapazili sicer zvitega lovca, pa opozorili srnjaka z glasnim klicanjem na nevarnost.

*

Gozd bo slekel zlato jesensko obleko. Prek pustih goličav bo zapel sever svojo mrzlo pesem. Naši znanci bodo šli niže v doline, k hišam se bodo umaknili. Tam dobe vedno kaj za svoje lačne želodce. Taščica je poslala svojo družino na jug v toplejše kraje, sama pa je ostala doma in si bo iskala skritih bub. Druščino ji bo delal stržek, ki se bo potepal okrog hlevov in se skrival v skladovnici drv. Kosovka bo kukala izza ogla, ni li tudi zanjo kaj ostalo. Ščinkavec je tudi postal slamnat vdovec odslej se bo bratil s strnadi in vrabci. Vsi bodo pretolkli zimo, eden bolje drugi slabše, pomladi pa bodo pričeli spet lažje, brezskrbnejše življenje.

Pred 25 leti v Ptujju in Ljubljani

Pred 25 leti je bilo pri nas žalostno. Takrat še nismo imeli svoje države in nad Slovenci je gospodovala Avstrija prav mačehovsko. Ponemčevanje je šlo naglo svojo pot. Še v Ljubljani, v srcu Slovenije, je bilo mnogo mlačnežev, ki so nadvse radi govorili nemško, po ulicah je bilo še mnogo nemških napisov, po uradih mnogo priseljenih Nemcev. Tem hujše je bilo na Koroškem in Štajerskem. Val nemštva je neusmiljeno pljuskal od severa navzdol. Koroška je bila povečini izgubljena — pogubljena je že bila Gospa Sveta in Štajerska je omahovala. Stari so obupavali in so prodajali svoj jezik za skledico leče. Mladi, ki so prihajali iz nemških šol, so bili janičarji. In takrat je padel vzklík: čez 25 let Slovencev ne bo več! Pa je vstal Sokol in je šla na delo Ciril Metodova družba. Ustanavljala je slovenske šole in v njih je postal nov rod, zdrav rod. Da vlije tem novim borcem še več poguma v srca, je sklicala Ciril Metodova družba svoje zborovanje v Ptuj. Le kako je sprejel Ptuj svoje goste? Z zasmehovanjem in zasramovanjem, s palicami in kamenjem! Dva dni so se vršili pretepi po ulicah, dva dni so Nemci oblegovali Narodni dom, kjer se je vršilo zborovanje.

To je pa podžgalo Slovence, še mlačneži — so odprli oči. Posebno Ljubljana je izpregovorila odločno besedo. Sklicana so bila protestna zborovanja. Dva dni so trajali nemiri po ulicah in mladina je snemala nemške napise. Avstrijske oblasti so z vojaštvom branile nemštvo. Po cestah so padali strelji. Mnogo je bilo ranjenih, dva pa sta obležala mrtva na tleh: Adamič in Lunder.

Dve mladi žrtvi, ki jih je objokovala Ljubljana in vsa Slovenija!

Dva narodna mučenika, ki sta prerodila Slovence! Naši pogledi so se obračali od tedaj od Avstrije k našim bratom na jug, kjer se je porajala zarja naše svobode. Koliko izprememb v 25 letih!

Zdaj imamo svojo mogočno državo.

Ptuj ni več tuj; vse drugače je sprejel po 25 letih svoje goste iz vseh strani Jugoslavije: z godbami in zastavami, s petjem in cvetjem.

Kjer sta padla Adamič in Lunder, je vzdana zdaj plaketa in na skupnem grobu je vstal lep spomenik.

Adamič! Lunder!

Tisoči in tisoči so ponavljali v teh dneh s svetim spoštovanjem ti dve imeni.

Maks Pleteršnik

Za vse, kar imamo in s čimer se Slovenci moremo ponašati, se moramo zahvaliti svojim velikim možem. Med velike slovenske može štejejo tudi Maksa Pleteršnika, čigar desetletnica smrti je letos potekla 13. septembra. Rodil se je l. 1840 v Pišecah pri Brežicah. Po dokončanih študijah je postal profesor. Vsi, ki jim je bil profesor, se ga radi s spoštovanjem spominjajo. Kajti nikdar nikoli ni nikomur prizadel krvice, temveč je bil svojim učencem kakor oče.

Pleteršnik je bil velik Slovenec. Z avstrijskimi mogotci si je bil vedno v laseh, ker se je bojeval za samostojnost Slovencev. Ali bil je tudi velik Slovan. Prevajal je na slovenski jezik knjige iz raznih slovanskih jezikov, ker je hotel, da se Slovenci čim bolj spoznajo s svojimi brati na jugu in severu, ter da spoznajo, da smo vsi Slovani le ena velika družina.

Največje zasluge pa si je Pleteršnik zaslužil s svojim velikim slovarjem, na katerem je delal polnih deset let. Šele ta slovar, ki obsega okoli 1900 strani in vsebuje nad 100.000 besed, je pokazal nam in tujini vse bogastvo in lepoto slovenskega jezika. Koliko jeklene volje in potrpežljivosti je bilo treba pri nabiranju tega zaklada!

Po upokojitvi se je Pleteršnik v visoki starosti umaknil na svoj rojstni dom, kjer je bil na daleč znan in priljubljen. A ni miroval. Marljivo je zbiral krajevna imena, da jih reši pozabljeno. Bela smrt ga je l. 1923 zalotila sredi dela.

Sedaj počiva njegovo telo že deset let v zemlji, ki jo je tako ljubil. Spomin nanj pa ostane večno živ med nami. Ohranila nam ga bodo njegova bogata dela.

Vuk Stefanović Karadžić

Leta 1786 se je v selu Tršću — v eni najrodovitnejših srbskih pokrajin Mačve — rodil Vuk Stefanović Karadžić. Rodil se je hrom. Ko je dorastel v dečka, ni mogel pomagati svojim kmetskim staršem pri težjem delu, temveč je mogel čuvati le ovce, kar je v tistih krajih

posel starcev in malih deklic. Pri tem poslu je poslušal pesmi starih pastirjev. Lepota narodne pesmi se mu je v tej dobi neizbrisno vtisnila v srce in dušo.

Dolgo pa ni ostal Vuk na svojem domu. Ko je njegov oče spoznal, da mu pohabljeni sin ne more koristiti pri delu, ga je dal v šolo k menihom v samostan Tronaž. Tu je bil do svojega petnajstega leta in se usposobil za vse znanosti. V tistih časih so bili v Srbiji redki pismeni ljudje. Zaradi tega je Vuk koj, ko je dokončal šolo, dobil službo. Ali še mlad, je spoznal, da njegovo delo ni delo uradnika, ampak da nosi v sebi vse druge sile. Spoznal je, da potrebujejo Srbi človeka, ki bi izločil iz srbskega jezika vse tuje vplive in bi ga približal spet narodni govorici. Izdal je zbirke narodnih pesmi, po katerih je srbski narod zaslovel tudi v tujini. Potegoval se je za to, da bi tudi srbski književniki uporabljali jezik pastirjev in kmetov, ki so edini ohranili jezik v vsej lepoti. Vuk je tudi izboljšal cirilico na ta način, da ima vsak zvok srbskega jezika svoj posebni znak.

Vuk Stefanović Karadžić je oče srbske prosvete. Srbi proslavljajo vsako leto njegov spomin. Letos so septembra popravili hišo, v kateri se je rodil. Tam se bodo hvaležni Srbi klanjali velikemu duhu svojega narodnega velikana.

Strahovite septemberske povodnji

Slovensko ljudstvo je zadela strahovita nesreča. V drugi polovici septembra so silni nalivi napolnili lepe naše doline s strašnimi množinami vode. Naše bistré reke in potoki so izstopili in postali vseuničujoča sila. Skrbno obdelana polja so se izpremenila v peščene puščave, hiše in gospodarska poslopja so se v vodi omajala, živina je ostala brez hrane ali pa je tonila ljudje pa so obupano begali na bližnje višine. Žalostni in polni obupa so gledali kmetje na svoja polja in težke skrbi so jim legale na srca, kaj bo prihodnjo zimo... Tu cele vasi, tam posamezne lepe kmečke domačije je uničila grozna poplava. Lepi dolinski domovi so uničeni, ljudstvu preti glad.

Škoda, ki so jo napravili nalivi in povodnji v nekaj urah, gre v milijone. Ceste so uničene, ker jih je voda razorala, večino mo-

stov je voda podrla in odnesla, nasipe je voda izpodjedla. Ljudje pa so se trudili kljub življenjski nevarnosti, da pomagajo svojim sosedom, da rešijo, kar se še rešiti da. Lepe primere požrtvovalnosti in nesebične ljubezni do bližnjega so pokazali zlasti gasilci, železničarji in naši vojaški oddelki, ki se niso plašili nobene nevarnosti. Kdorkoli je mogel, vsak je hitel in še hiti, da pokaže svoje dobro srce. Saj so to naše vasi, ki se rušijo, je naša zemlja, ki jo je huda ura odnašala in je naša boleost, ki tare slovenskega kmeta.

V ljubljanski okolici je največ trpelo Barje. Poplavljenega je bilo 16.000 hektarjev. Vse vasi na Barju so bile obdane od vode, promet je bil samo s čolni. Jesenski pridelki so uničeni.

S Kamniških planin so napolnile vode vse številne potoke in hudournike, ki se pretakajo po kamniškem polju. Velik del polja je bil pod vodo, več mostov je voda zrušila. Voda je zahtevala tudi dvojé človeških življenj.

Med najhujše prizadete kraje spada brez dvoma ribniška dolina, kjer je voda rušila tako, da kaj podobnega ne pomnijo niti najstarejši ljudje. Nad hribom Boncarjem se je utrgal oblak in voda je v nekaj četrt urah zalila vse, kar je dosegla. Mostovi, žage, mlini, vse je plavalo po deroči vodi neznano kam, v hišah pa je plavalo pohišstvo. Ceste, občinske poti, kolovozi pa so podobni razjedenim strugam hudournikov...

Najhujše je pa prizadeta vas Struge, kjer je voda porušila nad 20 poslopij in kjer je okoli 100 ljudi brez strehe in brez hrane.

Kočevje in Sodražico je voda vse preplavila. Delo v kočevskem rudniku mora počivati, ker je voda zalila rove.

Od Novega mesta do Brezic je Krka s pritoki silno narastla in preplavila celo dolino. Vrtovi ob Krki, številni mostovi in seveda vsa jesenska letina so žrtev vode. Voda ni prizanesla skoro nobeni vasi.

Mežiška dolina je bila tudi vsa v vodi. Voda je vdrla celo v jeklarno, kjer je napravila silno škodo že zaradi eksplozij razžarjenih topilnih peči. Mostov po celi dolini ni več, ker jih je narastla Meža odnesla.

V savinjski dolini je zadnja povodenj po svojem obsegu in po svoji jakosti preseгла vse dosedanje. Divja Savinja je porušila skoro

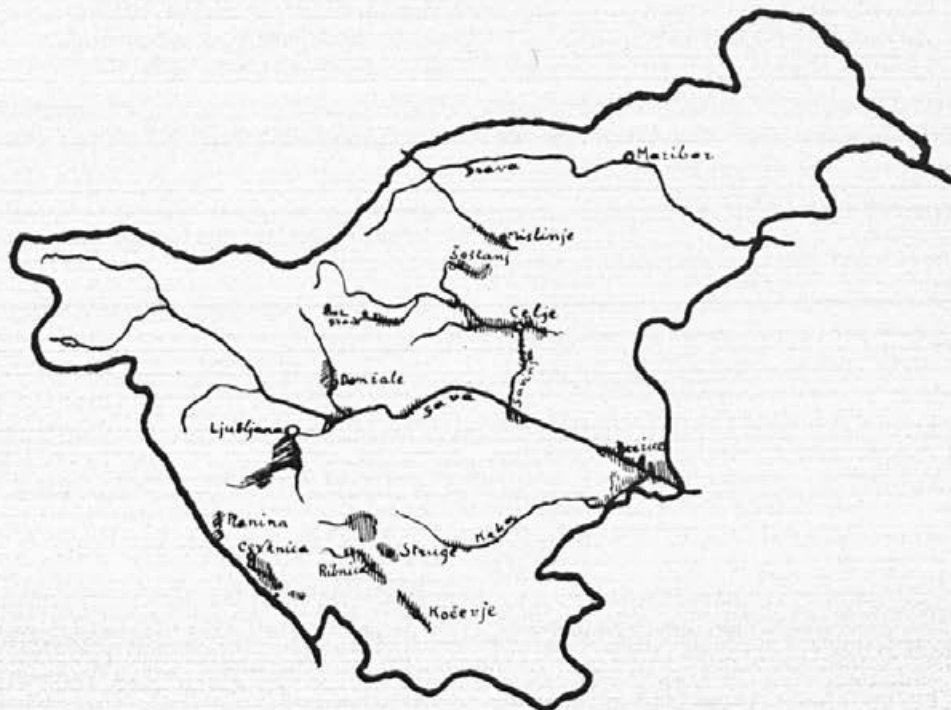

vse mostove, kraji ob Savinji pa so bili vsi preplavljeni. Posebno veliko škode je napravila Savinja v Celju in v celjski okolici, kjer so tudi vsi mostovi podrti.

V Mariboru je Drava odnesla most, ki je vezal mesto z „otokom“.

V Sevnici je Sava podrla most, ki je vezal Sevnico s Št. Janžem.

V Krškem je bil most čez Savo resno ogrožen; težko, da prenese novo večjo povodenj.

Nesreča naših zračnih kril

Komaj mesec dni je preteklo, odkar je bilo otworjeno ljubljansko letališče, namenjeno potniškemu prometu. Ponosna letala so vsak dan odletavala in se vračala v svoj dom na travnik pred dvoje velikih lop, ki jih imenujejo „hangarje“. Ta letala so vzdrževala zvezo s Sušakom in Zagrebom. Za vsak polet se je vsak dan prijavljalo toliko potnikov, da nikakor niso mogli priti vsi na vrsto. Vse je šlo v začetku po sreči. Ponosno so krožila naša letala nad Ljubljano in oznanjala svetu, da ne zaostajamo Slovenci za drugimi narodi.

Ali komaj so zaplapolala naša krila po zračnih višavah, že je udarila naše mlado letalstvo bridka usoda.

Gosta jesenska megla je ležala dne 9. septembra zjutraj nad Ljubljano, ko se je dvignilo trimotorno letalo Golijat za polet na Sušak. Letalo je vodil eden izmed naj-

spretnjših pilotov. Poleg njega je sedel mehanik, v kabinah letala pa je sedelo šest potnikov.

Ko je priletelo letalo nad umobolnico Studenec, pri vasi Devica Marija v Polju, se je letalo iz neznanih vzrokov zaletelo v drevje, nato pa še v približno tri metre visok zavodov zid, ki ga je porušilo v dolžini okrog štirih metrov. V gozdiču je kosilo močna drevesa kakor travne bilke. Levo krilo je ležalo kakih 30 metrov daleč pri visoki akaciji. Desno krilo je bilo popolnoma zdrobljeno sredi opustošenega prostora pred zidom. Tik ob zidu so ležali vsi trije razbiti motorji, na vrhu razvalin v odprtem zidu pa zadnji del trupa letala. Ostali deli letala so bili tako razbiti, da jih ni bilo mogoče spoznati in so nudili strahovito sliko.

Nele Ljubljano, — vso Jugoslavijo je pretresla žalostna vest. Tako hude nesreče, na celem svetu že dolgo ne poznajo.

Moja taščica

Dragi Naš rod! Četudi nisem tvoj naročnik, vendar te rad čitam. Ker drugi učenci opisujejo svoje psičke, mačke, punčke itd., sem se tudi jaz odločil, da ti opisujem življenje svoje drobne taščice. Pri nas imamo navado, da vsako zimo trosimo na okno ptičkam drobtine: sinice in vrabci pridno zobljejo ter so vsakdanji gostje. Lansko zimo nekega popoldne se jim je pridružila še majhna taščica. Nekaj časa sem prežal nanjo in kmalu je bila moja. Hotel sem jo kar izpustiti po sobi, toda mama je rekla, da ne smem, sicer mi uide. Premišljeval sem, kaj naj storim. Kletke nimam, pa se odločim, da ji pristrizem malo peroti. In res pristrigel sem ji peroti in malo repka ter jo izpustil po sobi. Kako veselo je skakala moja ptička in si ogledala vse.

Skočila je celo na cvetlice, ki rastejo v cvetličnih loncih ter tako lepo čivkala, kakor bi kdo udarjal po tanki struni.

Nalil sem ji v posodo tudi vode. Včasih se koplje po štirikrat na dan. In ko vam čofota po vodi, jo gleda moj mali bratec, Joško, ki je star komaj pet mesecev in se ji smeje. Drobna ptička je tako prezimila. Ko je prišla pomlad, sem jo spustil na prosto, da se je z drugimi ptički veselila zlate svobode.

Ivan Pezdirc
v Semiču

Predragi!

Večkrat sem se že vprašala: "Ti, Stanka, ali ne bi tudi ti napisala kaj za čitatelje „Našega roda“? Rečeno — storjeno! Odločila sem se, da vam tudi jaz nekaj povem. Zato pa bodite vsi, ki boste moje besede čitali, tako tihi, da boste slišali miško, če bo po Vaših nogah skakala in muho, če se bo s pajkom kregala! Mi Križančani bivamo na prav prijaznih Korjaških gričkih, raz katerih je zelo lep razgled, daleč naokoli. Tudi je Sv. Križ obmejna vas na avstrijski meji. Naj-

lepši kras cele župnije je prijazna cerkvena, ki je postavljena na 582 m visokem hriščku. Malo niže od nje pa stoji lepa šola, ki je bila postavljena l. 1898. Sredi vasi stoji spomenik „Padlih vojakov“. Spomenik, ki nas spominja na vse one Križančane, ki so se v svetovni vojni žrtvovali za svojo domovino in nam pomagali zgraditi našo lepo, mlado, močno in slavno domovino — Jugoslavijo.

Hauptman Stanka
Sv. Križ nad Mariborom

Tončkova sreča

*Vsaki dan sosedov Tonček
v šoli lizal je bonbonček,
rad zapravljaj je denar,
varčevanje ni mu mar.*

*Pa je prišel na goro,
mož s popotno palico,
to je bil sam Tončkov stric,
bogataš debelih lic.*

*Hranilnik stric mu je podaril,
lepo se Tonček je zahvalil,
in varčevati je začel,
da denarja je imel.*

*Ko pa njegov prišel je god,
na pošto v vas je tekel,
naročil v pismu je „Naš rod“;
bonbončkom pa se je odrekel.*

Bezlaj Zdravko
Ljubljana, na Ledini

Podmladkarji Jadranske straže!

V tej rubriki bomo začeli priobčevati s prihodnjo številko vaša pisma in vaše spise. Tisti, ki ste imeli srečo, da ste že bili pri morju, oglasite se. Opišite vtise, ki jih je naredilo morje na vas. Morda nam pošlje kdo kako pesemco o morju. Morje je nekaj tako veličastnega, da je vredno o njem pisati.

Lepe knjige za mal denar

Mladinska matica ne išče dobička: ustanovljena je bila, da nudi dobre in lepe knjige naši mladini za mal denar.

Da se naša mladinska knjiga še bolj razširi, da se lahko izpopolnijo šolske knjižnice in se omogoči nakup naših zbirk tudi revnejšim učencem **smo znižali** že tako nizke cene knjigam vse naše zaloge

za 25% do 50%

Novе cene so v veljavi do preklica

Učenci, ki jim manjka ta ali ona naša knjiga, naj naprosijo svojega učitelja, da jim jo naroči. Po knjižnicah so nekatere knjige že raztrgane in neuporabne. Nadomestite jih z novimi. Poslužite se ugodnega nakupa!

Pri skupnem naročilu (najmanj 20 izvodov) ene izmed knjig, ki bi se rabila kot razredno čtivo, damo na že znižane cene **še 10% popust.**

Ker je zaloga omejena, pohitite z naročili!

Redne publikacije

Kresnice I., ...	prej broš. 5 Din, vez. 8 Din. zdaj broš. 3.50 Din, vez. 6 Din
Kresnice II., ...	" " 5 " " 8 " " " 3.50 " " 6 "
Kresnice III., ...	" " 5 " " 8 " " " 3.50 " " 6 "
Kresnice IV., ...	" " 5 " " 8 " " " 2.50 " " 5 "
Kresnice V., ...	" " 5 " " 8 " " " (pošla) " 6 "
Kresnice VI., ...	" " 5 " " 8 " " " 3.50 " " 6 "
Skulj: Sadjarčki, ...	" " 5 " " 8 " " " (pošla) " 6 "
Pipán: Kako smo delali	
Radio, ...	" " 5 " " 8 " " " 2.50 " " 5 "
Seliškar: Rudi, ...	" " 5 " " 8 " " " 3.50 " " 6 "
Rehar: Vijolica Vera, ...	" " 5 " " 8 " " " 3.50 " " 6 "
Rehar: Začarani krogi, ...	" " 5 " " 8 " " " 3.50 " " 6 "
Grimm: Mizica pogrni se, ...	" " 5 " " 8 " " " 3.50 " " 6 "
Ribičič: Miškolin, ...	" " 5 " " 8 " " " 2.50 " " 5 "
Bevk: Lukec in njegov	
škorec, ...	" " 5 " " 8 " " " 2.50 " " 5 "
Magajna: Brkonja Čeljustnik, ...	" " 5 " " 8 " " " 3.50 " " 6 "
Deržaj: Za vesele in žalostne čase, ...	" " 5 " " 8 " " " 3.50 " " 6 "
Kmetova: Lovci na mi-krobe, ...	" " 5 " " 8 " " " 3.50 " " 6 "
Skulj: Vrtnaričice, ...	" " 5 " " 8 " " " 2.50 " " 5 "
Deržaj: Življenje hudobne kavke Katke, ...	" " 5 " " 8 " " " (pošla) " 6 "
Bevk: Lukec išče očeta, ...	" " 5 " " 8 " " " (pošla) " 6 "
Hafner: Botra z Griča, ...	" " 5 " " 8 " " " (pošla) " 6 "

Izredne publikacije

Ribičič: Mihec in Jakec, prej broš. 12 Din, v polpl. 18 Din, v plat. 24 Din, zdaj v zalogi samo vez. v platno po 18 Din.

Lovrenčič: Tiho življenje, prej broš. 12 Din, vez. 18 Din, pl. 24 Din, na fin. plat. 27 Din, zdaj broš. 6 Din, vez. 9 Din, pl. 12 Din, na fin. pl. 14 Din.

Čermelj: Nikola Testa, prej kart. 26 Din, vez. v polpl. 32 Din, v pl. 36 Din, zdaj kart. 20 Din, vez. v polpl. 24 Din, v pl. 28 Din.

Ribičič: Miklavževa noč, prej broš. 16 Din, vez. 22 Din, zdaj broš. 12 Din, vez. 16.50 Din.

Naš rod

I., II. in IV. letnik „Našega roda“, prej vez. v polplatno 28 Din, v pl. 38 Din, zdaj vez. v polplatno 21 Din, v pl. 30 Din.